

Introduksjon

Fredrik Rusk

Fakultet for lærerutdanning og kunst- og kulturfag, Nord universitet, Bodø
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier, Åbo Akademi, Vasa, Finland

Research project after research project fail to include filming and insist on continuing the hopelessly inadequate note-taking of an earlier age, while the behaviour that film could have caught and preserved for centuries [...] disappears – disappears right in front of everybody's eyes. Why? What has gone wrong? (Mead, 1974, s. 4–5, i Heath et al., 2010, s. 2)

Sitatet ovenfor viser til målet med denne boka, som egentlig er ganske enkelt – samtidig som det, når man begynner å nøste i det, blir veldig komplekst. Bruk av video for forsknings- og utviklingsarbeid i og om interaksjonell praksis på forskjellige læringsarenaer er noe som kanskje burde være selvsagt i dagens samfunn, med alle muligheter vi har for å gjøre opptak av interaksjon. Det er det imidlertid ikke, noe som viser kompleksiteten i denne saken. For mange er det vanskelig å kunne forutse og tenke seg til hvordan de kan, eller skal, bruke video, selv om de er interesserte i å bedre forstå og/eller utvikle sosial praksis og læring i interaksjon på ulike arenaer. Faktorene som kompliserer den enkle handlingen å «bare» gjøre opptak er for eksempel: personvern (Jordan & Henderson, 1995), etiske spørsmål (Aarsand & Forsberg, 2010), teknisk kompetanse, observatørens paradoks (fenomenet som observeres påvirkes ubevisst av tilstedeværelsen av observatøren) og ikke minst det enkle spørsmålet om hva man skal inkludere på opptaket. Den primære situasjonen for å studere sosial interaksjon, språk, kognisjon og læring, er

Sitering: Rusk, F. (2021). Introduksjon. I F. Rusk (Red.), *Videoforskning på ulike læringsarenaer: Mangfoldig videodata i pedagogisk forskning og utvikling* (s. 7–16). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.153.ch00>
Lisens: CC BY-NC-ND 4.0

når flere deltakere utfører aktiviteter sammen (Goodwin, 2000). For å bedre forstå ovennevnte temaer må vi studere og forstå den faktiske sosiale interaksjonen. For tiden er der ikke andre datainnsamlingsmetoder som kan gi oss like reliable og valide data på sosial interaksjon som det vi kan få ved bruk av video.

I denne boka ønsker vi å vise hvor rik videoforskning innen pedagogiske kontekster kan være, og hvordan video også kan brukes for utviklingsarbeid der forskere samhandler med lærere og studenter. Målgruppen for denne boka er derfor primært andre forskere, men også andre som er på vei inn i forskningsaktivitet, eksempelvis masterstudenter eller ph.d.-kandidater. Videoforskning er i dag ikke begrenset til ett eller flere kamera som gjør opptak av aktivitet mellom lærer og elever, eller mellom elever i klasserom. Videoforskning er heller ikke det at du må ha et helt studio og utstyr i klasserom som ved filmproduksjon. Det er så mye rikere enn det. I denne boka har vi samlet en spennende samling forfattere, med rike og unike data fra ulike hold; metodisk, metodologisk og teoretisk. Søkelyset settes på fleksibiliteten og mangfoldet i bruk av video, og hvordan det at man bruker video som metode i seg selv ikke sier så mye om hva slags forskning eller utviklingsarbeid man driver med. Video er «bare» ett verktøy blant mange, men det kan brukes til flere ulike problemstillinger og på flere ulike måter. Det er dette som gjør det komplekst, men uten kompleksiteten ville det heller ikke vært så fleksibelt. Dette aspektet er det som gjør at du ikke trenger et stort videolaboratorium med dyrt utstyr for å filme god videodata til forsknings- og utviklingsarbeid. Du kan klare deg med et kamera, en mikrofon og en god plan og forståelse for hva du kan, og ikke kan, fange opp i ditt prosjekt.

Boka setter søkelys på overordnede kvalitative former for bruk av video på forskjellige læringsarenaer, og presenterer fleksibiliteten i bruk av video gjennom å problematisere video som metode gjennom egne forsknings- og utviklingsprosjekter. Med andre ord bruker vi ikke stor plass på å skrive om klassisk videoforskning i seg selv. Det har mange andre forfattere gjort på en veldig god måte (se f.eks. Blikstad-Balas, 2016; Derry et al., 2010; Goldman et al., 2007; Janik & Seidel, 2009; Rusk et al., 2014; Sahlström, 2008). I stedet legger vi vekt på hvor fleksibel, brukbar

og kreativ datainnsamling ved hjelp av video kan være, og hvor rikt datamateriale man kan skaffe seg. En annen ting som skiller boka fra annen litteratur på feltet, er tverrfagligheten som presenteres, men som uansett har to fellesnevnerne som henger sammen. Det vil si, (1) bruk av video på forskjellige læringsarenaer for å samle inn data til forsknings- og utviklingsarbeid i (2) kombinasjon med intervju og/eller andre etnografiske metoder for å forstå en eller annen form for sosial praksis som kan kobles til læring som sosialt fenomen.

I en velkjent artikkel om læring, undervisning og klasseromsorganisering skriver klasseromsforskeren Nuthall (2005) at undervisning i klasserom er strukturert av ritualiserte rutiner, støttet av allment aksepterte myter om læring som er tilegnede gjennom våre egne opplevelser som studenter i klasserommet. Han fortsetter med å si at disse ritualiserte rutinene og mytene opprettholdes ikke bare av alles felles erfaring med skolegang, men også av lærerutdanningspraksisen, av måtene man vurderer læreres klasseromspraksis og av utdanningsforskningen. I artikkelen fremsetter Nuthall (2005) et overbevisende argument om viktigheten av å studere lokalt, detaljert og spesifikt. Han poengterer også mangelen på slike studier. Nuthall (2005, min oversettelse) sier: «Etter min mening ligger sannheten i detaljene» (s. 926); «Jeg hadde vært blind for betydningen av å forstå det spesifikke» (s. 905). Nå lurere vel leseren på hvorfor jeg beskriver dette. Jo, for hvis vi benytter Nuthalls argumenter på alle læringsarenaer, så betyr det at vi må finne måter å stå utenfor de ritualiserte rutinene og mytene på for å identifisere hvordan de styrer hva vi oppfatter, tror på og gjør, på de ulike læringsarenaene. Uten en slik tilnærming, vil vi ikke kunne reformere vår undervisning (se også Webster-Wright, 2009). Video kan bidra til å få dette til, men ikke alene. Uansett, hvis flere som er interesserte i forskning og utvikling om og av sosial praksis brukte video, kunne vi kanskje komme bort fra å anta hva som skjedde og hva noen egentlig sa, og i stedet studere videodata som kan hjelpe oss til å komme noe nærmere de faktiske situasjonene.

Vi må få en mer deskriptiv og strukturert forståelse av hvordan sosialisering, læring og undervisning foregår på ulike læringsarenaer. En måte å redusere kompleksiteten i den sosiale praksisen, og få en bedre sjanse til å forstå den og hvordan den er strukturert, er å bruke videodata (som

man kan se på igjen og igjen og igjen), og slik analysere det vi faktisk kan observere ved å studere videodata på et nøyaktig nivå. På den måten havner vi ikke i «gjetnings-grøfta» og må spekulere på hva deltakerne kanskje tenker eller mener, men kan i stedet holde oss på et nivå der vi kan begrunne våre observasjoner i datamaterialet; det vi ser og hører. På den måten kan vi redusere en del av kompleksiteten, og samtidig få med oss hvordan interaksjonen skaper muligheter og begrensninger – for eksempel for læring.

Videodata i seg selv kan ikke bevise kognitiv aktivitet eller læring, men samtidig er det relativt generelt vedtatt at læring er et sosialt og interaktivt fenomen. Læring plasseres dermed i sosiale situasjoner og sammenhenger når individer, interaksjonsdeltakere, engasjerer seg i sosiale handlinger (Lave, 1993; Lave & Wenger, 1991). Med andre ord ser man en sammenheng mellom læring, sosialisering og deltakelse i interaksjon. Fra et slikt perspektiv blir endringer i deltakelse i samspillet sett på som læring, i stedet for å se det som et uttrykk for en forestilt læring som finner sted i for eksempel individets mentale verden. Følgelig er læring og kontekster der læring skjer og gjøres, noe konkret som kan observeres og analyseres i det sosiale samspillet. Det er ikke bare noe som skjer i individets hode (Melander & Sahlström, 2010; Seedhouse & Walsh, 2010). Dette er noe som, for tiden, best kan fanges på video for å analysere det. Video kan hjelpe forsker og praktiker å se det store i det lille og se det lille i det store; se detaljene og det spesifikke, samtidig som man kan få en bedre forståelse for strukturer bak detaljene. Et av de overordnede argumentene i denne boka er det samme som Nuthall (2005) driver; du må først forstå praksis, før du kan endre og utvikle den, ellers kan du vanskelig få en forståelse av hva som vil skje når du endrer den.

Ifølge Meads sitat innledningsvis, kan en mer utbredt og kompetent bruk av video i forskning og utvikling på forskjellige læringsarenaer bidra til å forstå sosial praksis bedre. Men selv om video fanger opp mye, vil det uansett nettopp «reduere» interaksjonen og bare (gjen)gi en del av den faktiske sosiale interaksjonen der og da (se f.eks. Dalland et al., 2019; Heikkilä & Sahlström, 2003; Mondada, 2012; Rusk et al., 2014). Men for tiden er video det beste redskapet vi har for å fange sosial praksis for senere analyse.

Boka er organisert i ni kapitler inndelt i tre forskjellige seksjoner. En kort beskrivelse av hvert av kapitlene følger nedenfor.

Del 1 Sentrale metodologiske problemstillinger rundt videoforskning

Metodologiske vurderinger ved bruk av videoobservasjoner i forskning på læringskontekster

Kapittel 1 problematiserer metodologiske vurderinger ved bruk av video i forskning på læringskontekster med søkelys på områder som berører utvalg, teknologi, etikk og analyse. Bruk av videoobservasjoner gir muligheter for mer presise og nøyaktige bilder av hva som skjer i læringskontekstene enn hva man kan få ved bare å observere med det blotte øye. Samtidig kan det reises spørsmål ved om forskerens valg av fokus er mer rettet mot forskerens egne interesser enn mot situasjonen slik den virkelig er.

Etiske aspekter ved videoforskning i et lite miljø

Kapittel 2 setter søkelyset på etiske problemstillinger som fremkommer under feltarbeidet når du skal gjennomføre selve forskningen. Inngangen er et forskningsprosjekt der video ble brukt for å utvikle kunnskap om undervisningspraksis i samiskopplæringen. Det smale feltet og det lille miljøet gjorde etiske problemstillinger spesielt aktuelle, og det måtte tas særlige hensyn i forhold til både rekruttering, anonymisering og avklaring av egen forskerrolle. Kapitlet trekker også gjennomgående frem sentrale aspekter ved urfolksmetodologien som kan føre til mer etisk forsvarlig forskningpraksis, uansett hvilket felt det forskes innenfor.

Visuelle vendinger i videoanalyse: Transkripsjon i møte med barnehagens marginaliserte og målbundne materialiteter

Kapittel 3 utforsker hvordan videoforskeren kan bringe de rike audiovisuelle dataene inn i akademiske tekster gjennom å problematisere

hvordan man kan transkribere og analysere tilstedeværelsen og praksisene til barnehagens yngste barn på en måte som viser deres agentskap og bidrag. En visuell vending mot poetisk videotranskripsjon, multimodal transkripsjon og en hybrid mellom tegninger og transkripsjon kan til dels gjøre kroppslige, romlige og materielle ressurser synlige. En fusjon mellom ord og bilder kan produsere nye former for kunnskap og bidra til transparens.

Del 2 **Fleksibilitet og mangfold i videoforskning på ulike læringsarenaer**

Video-stimulated recall som datainnsamlingsmetode

Kapittel 4 presenterer og diskuterer datainnsamlingsmetoden *video-stimulated recall* (VSR), som er en avansert intervjuteknikk basert på videoobservasjon med påfølgende intervju. Valgte sekvenser fra den opprinnelige situasjonen brukes til å støtte informantens tilbakekalling av tanker i og refleksjon over situasjonen. Gjennom å presentere datainnsamlingsprosessen detaljert slik den ble utført i ett prosjekt, rettes søke-lyset på muligheter og hvilke typer data metoden gir tilgang til, samtidig som metodiske vurderinger knyttet til metodens bruk problematiseres.

Why so toxic? Spelarjargong och stötande språkbruk – skärminspelningar av e-sport i en pedagogisk kontekst

Formålet med kapittel 5 er todelt: (a) å analysere og diskutere spillersjargong i e-sport i en pedagogisk kontekst, og (b) å diskutere hvordan videoforskning gjennom skjermopptak muliggjør analyse av spillersjargong i et nytt pedagogisk forskningsområde. Skjermopptakene, som er utført av deltakerne selv, inkluderer lagets interne *voice chat*, og gir et intimt deltakerperspektiv på spillerdiskurser i online spillkultur. Dette er et rom ingen utenforstående har tilgang til, ettersom den interne *voice chat*-en bare inkluderer inviterte spillere. Med andre ord får forskeren tilgang til intim og muligens sensitiv data. Kapitlet problematiserer det å få

tilgang og samle slik data, samtidig som det fra et forskningsperspektiv er ekstremt verdifull data. Kapitlet tilbyr noen perspektiver og pekepinner om faktorer som må reflekteres over i fremtidige pedagogiske videoforskningsprosjekter om digital interaksjon. Gjennom å få bedre kunnskap om hvordan spillmiljøene faktisk er organisert, i stedet for å la oss styre av normative innspill og perspektiver, kan vi lære oss mer om hvordan vi kan skape mer inkluderende spillkontekster.

Det store i det lille: Detaljert videoanalyse av gruppearbeid

Hensikten med kapittel 6 er å diskutere bruken av videodata for å deskriptivt analysere på et detaljert nivå hvordan grupper, gjennom sosial interaksjon, deler ressurser og kunnskap med hverandre og hva det kan ha å si for hvordan man studerer og oppfatter læring i en videostudie. Video gir oss muligheten til å studere interaksjon på et detaljert nivå og se på situasjoner gjentatte ganger for blant annet å undersøke hvordan elever viser frem det de kan for hverandre, og hvordan de forhandler om kunnskap når de jobber sammen med praktiske oppgaver i grupper. Formålet er å vise at det er en merverdi i å gå inn på dette nivået av mikroanalyse i studier av læring. Studier som benytter seg av detaljert videoanalyse og studerer interaksjonen mellom elever i gruppearbeid gir viktig kunnskap og kompetanse som vi kan bruke i planlegging og gjennomføring av undervisning.

Del 3 Video som ressurs for utvikling av profesjonell kunnskap og praksis

Video som endringsverktøy i pedagogisk utviklingsarbeid

Kapittel 7 handler om bruk av video for å støtte lærernes profesjonelle læring. Kapitlet bruker en case for å utforske bruken av video i en *lesson study*-inspirert tilnærming. Konteksten er en prosess der lærere og forskere samarbeider om å revidere en eksisterende innholdsmodul i

matematikk. Kapittelet diskuterer hvordan man kan få til grundig refleksjon om sentrale elementer i undervisningen gjennom å se på videoutdrag av undervisningen. Prosessen resulterer i en betydelig revisjon av modulen, samt gode muligheter for lærernes autentiske profesjonelle læring. Spørsmålene som er sentrale i kapittelet er: Hvordan reflekterer lærere over egen praksis når de blir utfordret gjennom videoobservasjoner fra denne, og hvilke endringer fører det til? Hva lærer lærerne, potensielt sett, gjennom slike prosesser?

Videoobservasjoner og videobaserte samtaler som metoder for kvalitetsutvikling av barnehageansattes spesialpedagogiske praksis

Kapittel 8 diskuterer hvordan videoobservasjoner og samtaler om videoobservasjoner kan bidra til å øke barnehageansattes bevissthet over egen pedagogisk praksis, og trene opp det profesjonelle blikket. På bakgrunn av resultatene som presenteres i kapittelet kan man si at dersom barnehageansatte skal ha muligheter til å studere seg selv og utvikle egen praksis, er det profesjonelle blikket noe som bør utvikles. I den sammenhengen er videoobservasjon og videobaserte samtaler uvurderlige hjelpemidler for å få nye perspektiver på – og å kunne utfordre – egen praksis.

Klasseromsinteraksjon gjennom kameranlinen: En videobasert studie av lærers relasjons- og emosjonsarbeid i klasserommet

Kapittel 9 viser hvordan videobaserte og deskriptive studier av klasseromsinteraksjon kan belyse relasjonelle og emosjonelle aspekter ved lærernes profesjonelle praksis, og hjelpe lærere å utvikle interaksjonell kompetanse som kan resultere i mer engasjerte og dynamiske klasserom. Basert på en samtaleanalytisk og videobasert studie av plenumundervisning, presenterer kapittelet hvordan lærere i klasserommet balanserer kontroll og progresjon i læringsaktiviteter med relasjonelle hensyn. Ved bruk av video beskrives ansiktsuttrykk, kroppslig orientering og blikk.

Lærernes relasjons- og emosjonsarbeid gjøres i høy grad ikke-verbalt gjennom for eksempel øyeblikk med delt oppmerksomhet på en spesifikk ytring, eller gjennom gjensidig smil og latter. Relasjons- og emosjonsarbeid trenger ikke å være så komplisert. Det kan være små øyeblikk, men de kan ha stor betydning for utviklingen av deltakernes samtaler og emosjonelle holdninger.

Referanser

- Aarsand, P. & Forsberg, L. (2010). Producing children's corporeal privacy: Ethnographic video recording as material-discursive practice. *Qualitative Research*, 10(2), 249–268.
- Blikstad-Balas, M. (2016). Key challenges of using video when investigating social practices in education: Contextualization, magnification, and representation. *International Journal of Research & Method in Education*, 40(5), 511–523. <https://doi.org/10.1080/1743727X.2016.1181162>
- Dalland, C. P., Klette, K. & Svenkerud, S. (2019). Video studies and the challenge of selecting time scales. *International Journal of Research & Method in Education*, 43(1), 53–66. <https://doi.org/10.1080/1743727X.2018.1563062>
- Derry, S. J., Pea, R. D., Barron, B., Engle, R. A., Erickson, F., Goldman, R., Hall, R., Koschmann, T., Lemke, J. L., Sherin, M. G. & Sherin, B. L. (2010). Conducting video research in the learning sciences: Guidance on selection, analysis, technology, and ethics. *The Journal of the Learning Sciences*, 19(1), 3–53. <https://doi.org/10.1080/10508400903452884>
- Goldman, R., Pea, R. E., Barron, B. & Derry, S. J. (Red.). (2007). *Video research in the learning sciences*. Routledge.
- Goodwin, C. (2000). Action and embodiment within situated human interaction. *Journal of Pragmatics*, 32(10), 1489–1522. [https://doi.org/10.1016/S0378-2166\(99\)00096-X](https://doi.org/10.1016/S0378-2166(99)00096-X)
- Heath, C., Hindmarsh, J. & Luff, P. (2010). *Video in qualitative research: Analysing social interaction in everyday life*. Sage.
- Heikkilä, M. & Sahlström, F. (2003). Om användning av videoinspelning i fältarbete. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 8(1–2), 24–41.
- Janik, T. & Seidel, T. (2009). *The power of video studies in investigating teaching and learning in the classroom*. Waxmann Publishing.
- Jordan, B. & Henderson, A. (1995). Interaction analysis: Foundations and practice. *Journal of the Learning Sciences*, 4, 39–103.
- Lave, J. (1993). The practice of learning. I S. Chaiklin & J. Lave (Red.), *Understanding practice: Perspectives on activity and context* (s. 3–32). Cambridge University Press.

- Lave, J. & Wenger, E. (1991). *Situated learning*. Cambridge University Press.
- Melander, H. & Sahlström, F. (2010). *Lärande i interaktion*. Liber.
- Mondada, L. (2012). The conversation analytic approach to data collection. I J. Sidnell & T. Stivers (Red.), *The handbook of conversation analysis* (s. 32–56). Wiley-Blackwell.
- Nuthall, G. (2005). The cultural myths and realities of classroom teaching and learning: A personal journey. *The Teachers College Record*, 107(5), 895–934.
- Rusk, F., Pörn, M., Sahlström, F. & Slotte-Lüttge, A. (2014). Perspectives on using video recordings in conversation analytical studies on learning in interaction. *International Journal of Research & Method in Education*, 38(1), 39–55.
- Sahlström, F. (2008). *Från lärare till elever, från undervisning till lärande*. Vetenskapsrådet.
- Seedhouse, P. & Walsh, S. (2010). Learning a second language through classroom interaction. I P. Seedhouse, S. Walsh & C. Jenks (Red.), *Conceptualising 'learning' in applied linguistics* (s. 127–146). Palgrave Macmillan.
- Webster-Wright, A. (2009). Reframing professional development through understanding authentic professional learning. *Review of Educational Research*, 79(2), 702–739. <https://doi.org/10.3102/0034654308330970>